

PRZEGLĄD WYBORCZY

*

Biuletyn informacyjny

1-2/2003

Wydawnictwo Krajowego Biura Wyborczego

ISSN 1507-983X

Wydawnictwo Krajowego Biura Wyborczego
00-902 Warszawa, ul. Wiejska 10

Opracowanie - Zespół w Krajowym Biurze Wyborczym
Bohdan Szcześniak
Alicja Kicińska
Marcin Lisiak
Redakcja - Kazimierz Wojciech Czaplicki, kierownik Biura

Skład komputerowy – Marcin Lisiak

Oddano do druku – 8 grudnia 2003 r.

Przy wykorzystaniu informacji zawartych w „Przeglądzie wyborczym” przez środki masowego przekazu, Krajowe Biuro Wyborcze będzie wdzięczne za każdorazowe wskazanie źródła informacji.

Oficjalna strona Państwowej Komisji Wyborczej w Internecie

www.pkw.gov.pl

SPIS TREŚCI

Str.

* Posiedzenia Państwowej Komisji Wyborczej	5
* Wytyczne w sprawie wyborów do rad i wyborów wójtów przeprowadzanych w czasie trwania kadencji	5
* Wyjaśnienia i opinie w sprawach wyborów samorządowych	22
* Działania w zakresie badania sprawozdań finansowych komitetów wyborczych i partii politycznych	27
* Współdziałanie w pracach nad projektem ustawy o referendum ogólnokrajowym	33
* Wybory uzupełniające do Senatu RP w okręgu wyborczym nr 2 - część województwa dolnośląskiego	34

POSIEDZENIA PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ

Państwowa Komisja Wyborcza odbyła 6 posiedzeń w dniach 6, 13 i 20 stycznia oraz 2, 17 i 24 lutego 2003 r.

* Zgodnie z przepisami ustaw wyborczych w toku kadencji rad przeprowadzane są określone prawem wybory do rad i wybory organów wykonawczych gmin - wójtów, burmistrzów, prezydentów miast. Państwowa Komisja Wyborcza wykonując funkcję nadzoru nad przestrzeganiem prawa wyborczego, uchwaliła wytyczne dla komisarzy wyborczych i terytorialnych komisji wyborczych dotyczące przygotowania i przeprowadzenia tych wyborów.

WYTYCZNE

dla komisarzy wyborczych i terytorialnych komisji wyborczych, dotyczące przygotowania i przeprowadzenia wyborów do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast w toku kadencji w latach 2002-2006

(Załącznik do uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 13 stycznia 2003 r.; uchwała jest ogłoszona w Monitorze Polskim Nr 5, poz. 66)

W toku kadencji są przeprowadzane wybory do rad, jeżeli wystąpią warunki przewidziane w ustawach:

- z dnia 16 lipca 1998 r. – Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. Nr 95, poz. 602, Nr 160, poz. 1060 z 2001 r. Nr 45, poz. 497, Nr 89, poz. 971 oraz z 2002 r. Nr 23, poz. 220, Nr 68, poz. 632, Nr 100, poz. 922, Nr 113, poz. 984, Nr 127, poz. 1089 i Nr 214, poz. 1806), zwanej dalej Ordynacją wyborczą,
- z dnia 20 czerwca 2002 r. o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta (Dz. U. Nr 113, poz. 984, Nr 127, poz. 1089 i Nr 214, poz. 1806), zwanej dalej ustawą o wyborze wójta,
- z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 oraz z 2002 r. Nr 23, poz. 220, Nr 62, poz. 558, Nr 113, poz. 984, Nr 153, poz. 1271 i Nr 214, poz. 1806),
- z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1592 oraz z 2002 r. Nr 23, poz. 220, Nr 62, poz. 558, Nr 113, poz. 984, Nr 153, poz. 1271, Nr 200, poz. 1688 i Nr 214, poz. 1806),
- z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1590 oraz z 2002 r. Nr 23, poz. 220, Nr 62, poz. 558, Nr 153, poz. 1271 i Nr 214, poz. 1806),
- z dnia 15 września 2000 r. o referendum lokalnym (Dz. U. Nr 88, poz. 985 i z 2002 r. Nr 23, poz. 220, Nr 113, poz. 984 i Nr 153, poz. 1271).

Wybory są przeprowadzane na zasadach określonych w Ordynacji wyborczej, a w odniesieniu do Rady m.st. Warszawy i rad dzielnic m.st. Warszawy mają także zastosowanie przepisy ustawy z dnia 15 marca 2002 r. o ustroju miasta stołecznego Warszawy (Dz. U. Nr 41, poz. 361 i Nr 127, poz. 1087).

Zgodnie z powołanymi ustawami w toku kadencji przeprowadza się:

- wybory ponowne zarządzane w wykonaniu orzeczeń sądów o nieważności wyborów lub wyboru radnego (art. 61-63 Ordynacji wyborczej) albo nieważności wyboru wójta, burmistrza i prezydenta miasta (w związku z art. 2 ust. 2 ustawy o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta);
- wybory uzupełniające do rad gmin w gminach do 20 tys. mieszkańców w związku z nieobradzeniem mandatów lub wygaśnięciem mandatu radnego (art. 192 ust. 1 Ordynacji wyborczej);
- wybory uzupełniające do rad gmin liczących powyżej 20 tys. mieszkańców, rad powiatów i sejmików województw, jeżeli obsadzenie wygasłych mandatów w trybie art. 194 ust. 1 i 2 Ordynacji wyborczej okazało się niemożliwe, a skład rady zmniejszył się więcej niż o 1/5 (art. 194 ust. 3 Ordynacji wyborczej);
- wybory przedterminowe wskutek rozwiązania rady (sejmiku województwa) w przypadkach przewidzianych w ustawie o samorządzie gminnym, ustawie o samorządzie powiatowym, ustawie o samorządzie województwa oraz w ustawie o referendum lokalnym (art. 96 ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym oraz art. 5 ust. 1 i art. 67 ust. 3 ustawy o referendum lokalnym; art. 29 ust. 1 i 3, art. 83 ust. 1 oraz art. 10 ust. 1 ustawy o samorządzie powiatowym; art. 33 ust. 1, art. 84 ust. 1 oraz art. 17 ustawy o samorządzie województwa);
- wybory przedterminowe wójtów, burmistrzów i prezydentów w razie wygaśnięcia mandatu z przyczyn wymienionych w art. 26 ust. 1 ustawy o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta lub odwołania w drodze referendum (art. 28a ust. 1 i art. 28b ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym, art. 5 ust. 1a-1c ustawy o referendum lokalnym);
- wybory nowych rad wskutek zmian dokonanych w podziale terytorialnym państwa (art. 197 ust. 1 pkt 4 oraz ust. 3 i 5 Ordynacji wyborczej).

Wyborów w toku kadencji rad nie przeprowadza się, jeżeli ich data przypadłaby w okresie 6 miesięcy przed zakończeniem kadencji rad.

Wybory ponowne, wybory uzupełniające, wybory przedterminowe oraz wybory nowych rad w związku ze zmianami w podziale terytorialnym państwa, a także wybory przedterminowe wójtów, burmistrzów i prezydentów miast przeprowadza się na podstawie ustaw wymienionych na początku niniejszych wytycznych stosując wydane na ich podstawie akty wykonaw-

cze oraz wytyczne Państwowej Komisji Wyborczej. W wyborach tych stosuje się wzory urzędowych formularzy i druków wyborczych ustalone dla wyborów przeprowadzanych w związku z upływem kadencji, z uwzględnieniem wzorów ustalonych uchwałą Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 6 stycznia 2003 r. w sprawie ustalenia wzorów urzędowych formularzy oraz druków wyborczych stosowanych w wyborach ponownych, uzupełniających, przedterminowych, wyborach nowych rad i w wyborach przedterminowych wójtów, burmistrzów i prezydentów miast oraz o zmianie uchwały w sprawie zgłaszania kandydatów na członków komisji wyborczych w wyborach do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw, Rady m.st. Warszawy i rad dzielnic w m.st. Warszawie. Przy stosowaniu druków ustalonych dla wyborów w związku z upływem kadencji należy dokonać zmian redakcyjnych oraz dostosowań związanych z rodzajem wyborów.

W wyborach przeprowadzanych w toku kadencji rad terytorialne komisje wyborcze i komisarze wyborczy mogą korzystać ze wspomagania informatycznego przy ustalaniu wyników głosowania i wyników wyborów. Zasady korzystania ze wspomagania informatycznego zostaną określone odrębnie.

I. Zadania komisarzy wyborczych

Stosownie do przepisów uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 25 marca 2002 r. w sprawie określenia właściwości terytorialnej komisarzy wyborczych, właściwości rzeczowej w zakresie wykonywania czynności o charakterze ogólnowojejewódzkim oraz trybu pracy komisarzy wyborczych (M.P. Nr 13, poz. 225 i Nr 37, poz. 589), zadania związane z przygotowaniem i przeprowadzeniem wyborów wykonują komisarze wyborczy zgodnie z ich właściwością terytorialną. Wyznaczeni komisarze wyborczy wykonują czynności o charakterze ogólnowojejewódzkim. Zadania te są wymienione w § 2 ust. 1 wymienionej wyżej uchwały, przy czym w wyborach przeprowadzonych w czasie kadencji nie są ustalane zbiorcze wyniki wyborów na obszarze województwa i w związku z tym podanie do publicznej wiadomości wyników wyborów (do rady lub wyborów wójta) oraz ogłoszenie obwieszczenia w wojewódzkim dzienniku urzędowym należy do kompetencji właściwego miejscowo komisarza wyborczego.

Komisarze wyborczy, zgodnie z właściwością miejscową, współdziałają z wojewodą w sprawach związanych z zarządzeniem wyborów oraz czuwają nad prawidłowym wykonywaniem przez właściwe organy gminy zadań wymienionych w art. 203a ust. 1 Ordynacji wyborczej (utworzenie obwodów głosowania, powołanie obwodowych komisji wyborczych, sporządzenie spisów wyborców, podział gminy na okręgi wyborcze). Gdy zadania wyborcze wymienione w tym artykule nie są wykonywane w terminie lub w sposób zgodny z prawem, po bezskutecznym upływie wyznaczonego terminu ich wykonania komisarze wyborczy występują do wojewodów o wykonanie zastępcze.

Komisarze wyborczy sprawują nadzór nad przestrzeganiem prawa wyborczego w sprawach związanych z wygaśnięciem i obsadzeniem mandatów radnych i wykonują zadania wymienione w art. 12 ust. 1 Ordynacji wyborczej. Komisarze wyborczy czuwają nad terminowym podejmowaniem przez rady gmin uchwał związanych z wygaśnięciem mandatów oraz uchwał w sprawie obsadzenia wygasłych mandatów i ich zgodnością z przepisami prawa. Aktualne pozostają w tej mierze kierunki i formy współdziałania określone w rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 marca 2002 r. w sprawie zasad współdziałania wojewodów z Krajowym Biurem Wyborczym (Dz. U. Nr 37, poz. 350).

Komisarze wyborczy obowiązani są powiadamiać przewodniczących rad i wojewodów o przypadkach, gdy rada gminy nie podjęła w terminie uchwały o wygaśnięciu mandatu radnego lub mandatu wójta (burmistrza, prezydenta miasta). Dotyczy to również wygaśnięcia mandatu radnego powiatu i wygaśnięcia mandatu radnego sejmiku województwa.

Komisarze wyborczy sprawują nadzór nad zgodnością z prawem czynności wykonywanych przez terytorialne i obwodowe komisje wyborcze, podają do publicznej wiadomości wyniki wyborów oraz ogłaszają je w wojewódzkim dzienniku urzędowym, a także wykonują inne czynności powierzone im przepisami prawa.

Komisarze wyborczy uczestniczą w postępowaniach w sprawach protestów wyborczych. Kopie orzeczeń sądów o nieważności wyborów lub nieważności wyboru radnego (wraz z uzasadnieniem) komisarze wyborczy przesyłają Państwowej Komisji Wyborczej.

II. Komitety wyborcze

1. Informowanie terytorialnej komisji wyborczej o utworzeniu komitetu wyborczego.

W wyborach uzupełniających, wyborach przedterminowych oraz wyborach do nowych rad w związku ze zmianami w podziale terytorialnym państwa, a także w wyborach przedterminowych wójtów, burmistrzów i prezydentów miast mogą uczestniczyć tylko komitety wyborcze utworzone dla zarządzonych wyborów do określonej rady lub wyborów wójta. Możliwe jest utworzenie jednego komitetu wyborczego w celu udziału w wyborach do różnych rad, a także w wyborach wójtów, przeprowadzanych w tym samym dniu. Jeśli wybory przedterminowe w danej gminie są jednocześnie wyborami do rady i wyborami wójta to utworzone dla udziału w tych wyborach komitety wyborcze mogą zgłaszać kandydatów na radnych i kandydatów na wójtów.

Zgodnie z art. 64 l ust. 1 Ordynacji wyborczej komitet wyborczy ulega rozwiązaniu z mocy prawa po przyjęciu sprawozdania finansowego lub po zakończeniu postępowania w sprawie odrzucenia sprawozdania. Z tego powodu nie jest możliwe utworzenie komitetów wyborczych, które uczestniczyłyby w wyborach przeprowadzanych w różnych terminach w trakcie kadencji. Jedynie w wyborach ponownych przeprowadzanych w związku z orzeczeniem sądu

o nieważności wyborów, nieważności wyborów radnego lub wójta, mogą uczestniczyć komitety wyborcze utworzone dla wyborów, przeciwko ważności których wniesiono zasadny protest. Udział innych komitetów wyborczych w takich wyborach jest dopuszczalny jedynie wówczas, jeżeli z orzeczenia sądu wynikałoby, że należy powtórzyć również czynności związane z rejestracją komitetów wyborczych.

W wyborach uzupełniających, wyborach przedterminowych, wyborach do nowych rad w związku ze zmianami w podziale terytorialnym państwa oraz w wyborach przedterminowych wójtów, burmistrzów i prezydentów miast komitety wyborcze nie zawiadamiają o swoim utworzeniu Państwowej Komisji Wyborczej ani komisarzy wyborczych (art. 64j ust. 1 Ordynacji wyborczej). Komitety wyborcze partii politycznych i koalicji partii politycznych, komitety wyborcze organizacji, a także komitety wyborcze wyborców (z wyjątkiem komitetów wyborczych wyborców, o których mowa w art. 64f ust. 8 Ordynacji wyborczej) obowiązane są dołączyć do zgłoszenia listy kandydatów lub zgłoszenia kandydatów na wójtów, składanego terytorialnej komisji wyborczej, dokumenty stwierdzające utworzenie komitetu wraz z dokumentami, o których mowa w art. 64c ust. 5 i 6, art. 64d ust. 6 i 7, art. 64e ust. 6 i 7 oraz art. 64f ust. 6 i 7 Ordynacji wyborczej (art. 64j ust. 2 Ordynacji wyborczej).

Dokumentami stwierdzającymi utworzenie komitetu wyborczego są:

- a) dla komitetu wyborczego partii politycznej – dokument (uchwała) organu partii politycznej upoważnionego do jej reprezentowania na zewnątrz stwierdzający, że partia postanowiła wziąć udział w wyborach zarządzonych na określony dzień do danej rady i w tym celu utworzyła komitet wyborczy,
- b) dla komitetu wyborczego koalicji wyborczej – umowa koalicyjna stwierdzająca zawiązanie koalicji partii politycznych i utworzenie komitetu wyborczego, celem udziału w wyborach zarządzonych na określony dzień do danej rady,
- c) dla komitetu wyborczego organizacji – dokument (uchwała) organu organizacji uprawnionego do jej reprezentowania na zewnątrz stwierdzający, że organizacja postanowiła wziąć udział w wyborach zarządzonych na określony dzień do danej rady i w tym celu utworzyła komitet wyborczy,
- d) dla komitetu wyborczego wyborców – pisemne oświadczenie wyborców, o którym mowa w art. 64f ust. 1 Ordynacji.

Komitet wyborczy wyborców utworzony jedynie w celu zgłoszenia kandydatów na radnych do rady gminy w gminie liczącej do 20 tys. mieszkańców dołącza oświadczenie o utworzeniu komitetu wyborczego do zgłaszanej terytorialnej komisji wyborczej listy kandydatów lub zgłoszenia kandydata na wójta (art. 64f ust. 9 Ordynacji wyborczej) oraz dokument o powołaniu pełnomocnika wyborczego, jeśli informacja o powołaniu pełnomocnika nie jest zawarta w

oświadczeniu. Pełnomocnik takiego komitetu wyborczego jest jednocześnie pełnomocnikiem finansowym komitetu i w związku z tym musi spełniać warunki określone w art. 82a Ordynacji wyborczej.

Komitety wyborcze wyborców nie zbierają podpisów wyborców popierających utworzenie komitetu wyborczego (art. 64f ust. 4 i 5 Ordynacji wyborczej).

Terytorialne komisje wyborcze badają, czy dokumenty o utworzeniu komitetów wyborczych spełniają warunki, o których mowa w przepisach wymienionych w art. 64j ust. 2 Ordynacji wyborczej. Wady dotyczące informacji o utworzeniu komitetu wyborczego terytorialne komisje wyborcze traktują na równi z wadami zgłoszenia i w razie stwierdzenia takich wad postępują w sposób określony w art. 106 ust. 1 Ordynacji wyborczej. Uchwała terytorialnej komisji wyborczej wzywająca do usunięcia wad zgłoszenia w terminie 3 dni od daty jej doręczenia, może więc dotyczyć:

- wad dokumentów o utworzeniu komitetu wyborczego,
- wad zgłoszenia listy kandydatów lub zgłoszenia kandydata na wójta (z wyjątkiem wady, o której mowa w art. 105 ust. 1 Ordynacji wyborczej),
- obu wymienionych rodzajów wad łącznie.

Odmawiając przyjęcia zgłoszenia z powodu braku wymaganego poparcia wyborców (art. 105 ust. 1 Ordynacji wyborczej) lub odmawiając rejestracji zgłoszenia terytorialna komisja wyborcza w uzasadnieniu postanowienia informuje również o stwierdzonych wadach dotyczących dokumentów o utworzeniu komitetu. Jeśli komitet wyborczy dokona ponownego zgłoszenia listy lub kandydata na wójta, usuwając braki dotyczące wymaganego poparcia wyborców, lecz nie usunie braków w dokumentach o utworzeniu komitetu, wówczas terytorialna komisja wyborcza wzywa pełnomocnika do usunięcia tych wad zgodnie z art. 106 ust. 1 Ordynacji wyborczej.

2. Składanie komisarzowi wyborczemu sprawozdań finansowych komitetów wyborczych

Pełnomocnik finansowy każdego komitetu wyborczego uczestniczącego w wyborach uzupełniających do rad gmin w gminach do 20 tys. mieszkańców, w wyborach przedterminowych oraz w wyborach nowych rad w związku ze zmianami w podziale terytorialnym państwa, a także w wyborach przedterminowych wójtów, burmistrzów i prezydentów miast obowiązany jest do złożenia komisarzowi wyborczemu sprawozdania finansowego, o którym mowa w art. 84 ust. 2 Ordynacji wyborczej. Jeżeli komitet wyborczy został utworzony w celu udziału w wyborach organów samorządowych różnych rad przeprowadzanych w tym samym dniu, to obowiązany jest złożyć oddzielne sprawozdania finansowe z przychodów i wydatków związanych z udziałem w poszczególnych wyborach. Komisarze wyborczy przyjmując sprawoz-

dania finansowe wykonują czynności, o których mowa w art. 84 ust. 6, art. 84a ust. 1-4, art. 84b ust. 2, art. 84c i art. 84d ust. 3 Ordynacji wyborczej.

Komitet wyborczy uczestniczący w wyborach ponownych składa oddzielne sprawozdanie finansowe z wyborów poprzedzających wybory ponowne i oddzielne sprawozdanie finansowe z przychodów i wydatków związanych z udziałem w wyborach ponownych. Udział komitetu wyborczego w wyborach ponownych ma miejsce wówczas, gdy przeprowadzenie wyborów ponownych obejmuje co najmniej ponowienie głosowania, a nie dotyczy sytuacji, gdy po unieważnieniu wyborów podjęte zostają wskazane przez sąd czynności nieuzasadniające prowadzenia kampanii wyborczej, np. ponowne ustalenie wyników głosowania przez komisje wyborcze. W związku z udziałem w wyborach ponownych komitetowi wyborczemu przysługuje odrębny limit wydatków na kampanię wyborczą, wyliczony w sposób określony w art. 83e ust. 2 i 3 Ordynacji wyborczej (lub w art. 24 ust. 5 ustawy o wyborze wójta). Właściwymi do rozpatrywania sprawozdania finansowego danego komitetu wyborczego z wyborów ponownych jest organ wyborczy (Państwowa Komisja Wyborcza lub komisarz wyborczy), który jest właściwy do rozpatrzenia sprawozdania finansowego tego komitetu z wyborów, których unieważnienie było przyczyną przeprowadzenia wyborów ponownych.

III. Wybory ponowne

1. Podstawą zarządzenia wyborów ponownych jest prawomocne orzeczenie właściwego sądu, stwierdzające nieważność wyborów, nieważność wyboru radnego lub nieważność wyboru wójta. Wybory przeprowadza się poczynając od czynności wskazanej w postanowieniu sądu (art. 61 ust. 2 Ordynacji wyborczej). Jeżeli orzeczenie sądu nie zawiera wskazań, co do czynności od których należy ponowić postępowanie wyborcze, bądź budzi wątpliwości, czy dla przeprowadzenia wyborów powinny zostać powołane nowe komisje wyborcze, komisarz wyborczy występuje do sądu o uzupełnienie postanowienia lub o rozstrzygnięcie wątpliwości co do jego treści (art. 351 § 1 i art. 352 Kodeksu postępowania cywilnego w zw. z art. 61 ust. 2 i art. 63 ust. 1 i 2 Ordynacji wyborczej).
2. Odwołanie się w art. 62 ust. 2 Ordynacji wyborczej do odpowiedniego stosowania w wyborach ponownych art. 26 tej ustawy oznacza, że wojewoda wydaje zarządzenie o wyborach ponownych (bądź o wykonaniu wskazanych czynności wyborczych) po zasięgnięciu opinii komisarza wyborczego. Wojewoda obowiązany jest zarządzić wybory w ciągu 7 dni od zakończenia postępowania sądowego (art. 62 ust. 1 Ordynacji wyborczej). Data tych wyborów lub wykonania wskazanych czynności musi przypadać w okresie 60 dni od dnia zakończenia postępowania sądowego, a kalendarz wyborczy może przewidywać krótsze terminy wykonania niektórych czynności wyborczych. Komisarz wyborczy współdziała i zapewnia stosowną pomoc wojewodzie w sprawach związanych z zarządzeniem wyborów, ustaleniem czynności postępowania wyborczego. W kalendarzu wyborczym muszą

być uwzględnione nie tylko te czynności, które wskazał w postanowieniu sąd, ale także inne, będące następstwem czynności wskazanych przez sąd (np. podanie do wiadomości wyborców informacji o numerze i granicach okręgu, siedzibie komisji, a także danych o kandydatach). Komisarze wyborczy udzielają potrzebnej pomocy komisjom wyborczym organizując szkolenia, udzielając wyjaśnień prawnych oraz pomocy w sprawach organizacyjnych.

3. Dla przeprowadzenia wyborów ponownych nie powołuje się nowych komisji, chyba że podstawą unieważnienia wyborów były zarzuty odnoszące się do komisji wyborczych (art. 63 ust. 1 i 2 Ordynacji wyborczej). W takim wypadku komisarz wyborczy bądź wójt, odpowiednio do rodzaju komisji, powołują komisje spośród kandydatów zgłoszonych przez pełnomocników tych komitetów wyborczych, które w danym okręgu zarejestrowały listy kandydatów w wyborach unieważnionych, na zasadach określonych w uchwale Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 26 sierpnia 2002 r. w sprawie sposobu zgłaszania kandydatów na członków komisji wyborczych, wzoru zgłoszenia oraz zasad powoływania terytorialnych komisji wyborczych i obwodowych komisji wyborczych w wyborach do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw, Rady m.st. Warszawy i rad dzielnic w m.st. Warszawie (M. P. Nr 37, poz. 588).
4. W wyborach ponownych sporządza się nowy spis wyborców lub dokonuje aktualizacji spisu w sposób określony w §§ 7-9 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 26 sierpnia 2002 r. w sprawie wzoru spisu wyborców dla wyborów do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz sposobu jego sporządzania, aktualizacji i udostępniania (Dz. U. Nr 134, poz. 1136)

Jeśli oba egzemplarze spisu wyborców były wykorzystywane w związku z ponownym głosowaniem na wójta i w obu rubrykach spisu przeznaczonych na potwierdzenie otrzymania kart do głosowania (w obu egzemplarzach spisu) znajdują się podpisy wyborców, to wówczas należy ręcznie wykonać dodatkową rubrykę za rubryką „Uwagi” przeznaczoną na potwierdzenie otrzymania przez wyborcę karty do głosowania i oznaczyć ją datą głosowania.

5. W czynnościach wykonywanych w wyborach ponownych mogą uczestniczyć pełnomocnicy komitetów wyborczych, których kandydaci kandydują w okręgu wyborczym, w którym czynności są powtarzane. Dotyczy to również mężów zaufania. Pełnomocników komitetów wyborczych powiadamia się o terminie zgłaszania kandydatów i powołania komisji. Jeśli powtarzane czynności wyborcze w wyborach ponownych obejmują również zgłaszanie kandydatów na radnych, a podstawą unieważnienia wyborów były zarzuty odnoszące się do terytorialnej komisji wyborczej, kandydatów do tej komisji mogą zgłaszać pełnomocnicy wszystkich komitetów wyborczych.

6. Druki, formularze i inne dokumenty (karty do głosowania, protokoły sporządzane przez komisje wyborcze, obwieszczenia) należy oznaczyć adnotacją informującą, że dotyczą tych właśnie wyborów. Również treść dokumentów sporządzonych w związku z wykonywaniem wskazanych przez sąd czynności wyborczych należy dostosować do zakresu czynności wykonanych w konkretnych wyborach, zapewniając ich spójność z treścią zarządzenia wojewody o wyborach ponownych. Oznacza to m.in., że wypełnia się tylko te części protokołów i zestawień, które zawierają informacje i dane dotyczące czynności przeprowadzonych w tych wyborach.

Komisje wyborcze mają obowiązek wywieszenia jednego egzemplarza odpowiednio protokołu głosowania i protokołu z wyborów (bądź dokonanej czynności) w miejscu łatwo dostępnym dla wyborców (art. 64 Ordynacji wyborczej). W celu zapewnienia wyborcom zrozumiałej informacji o zakresie wyborów ponownych komisja podaje w protokole, w rubryce „Uwagi” bądź w dołączonej do protokołu odrębnej notatce, wyjaśnienie o wykonanych czynnościach (dotyczy to np. ponownego losowania celem ustalenia, któremu kandydatowi przypada mandat, przeliczenia głosów itp.).

7. Właściwy terytorialnie komisarz wyborczy sporządza obwieszczenie o wynikach przeprowadzonych wyborów i ogłasza je w wojewódzkim dzienniku urzędowym oraz podaje do wiadomości wyborców na obszarze działania rady, do której wybory były przeprowadzone.

IV. Wybory uzupełniające w gminach do 20 tys. mieszkańców

1. Wybory uzupełniające w gminach do 20 tys. mieszkańców przeprowadza się:
 - a) jeżeli mandat nie został obsadzony z przyczyn wskazanych w art. 108 ust. 2, art. 110 i 188 Ordynacji wyborczej,
 - b) wskutek wygaśnięcia mandatu z przyczyn określonych w art. 190 ust. 1 Ordynacji wyborczej, tj. w wypadku odmowy złożenia ślubowania, zrzeczenia się przez radnego mandatu, naruszenia ustawowego zakazu łączenia mandatu radnego z wykonywaniem określonych w odrębnych przepisach funkcji lub działalności, utraty prawa wybieralności bądź braku tego prawa w dniu wyborów, prawomocnego skazującego wyroku sądu orzeczonego za przestępstwo umyślne oraz śmierci.

Zakaz łączenia mandatu radnego z wykonywaniem określonych w odrębnych przepisach funkcji lub działalności, którego naruszenie powoduje wygaśnięcie mandatu obejmuje:

- wykonywanie mandatu posła lub senatora, wykonywanie funkcji wojewody lub wice-wojewody oraz członkostwo w organie innej jednostki samorządu terytorialnego (art. 25b ustawy o samorządzie gminnym);

- pełnienie funkcji wójta lub jego zastępcy (art. 27 pkt 2 ustawy o samorządzie gminnym);
- zatrudnienie (stosunek pracy) w urzędzie gminy, w której radny uzyskał mandat, a także, niezależnie od podstawy prawnej, pełnienie funkcji kierownika lub jego zastępcy w jednostce organizacyjnej gminy (art. 24a i art. 24b ustawy o samorządzie gminnym);
- prowadzenie działalności gospodarczej na własny rachunek lub wspólnie z innymi osobami z wykorzystaniem mienia komunalnego gminy, w której radny uzyskał mandat, a także zarządzanie taką działalnością albo pełnienie funkcji przedstawiciela lub pełnomocnika w prowadzeniu takiej działalności (art. 24f ust. 1 i 1a ustawy o samorządzie gminnym).

Omawiane przepisy, a w szczególności konstrukcja art. 190 ust. 1 i 2 Ordynacji wyborczej ustanawiają zasadę, iż mandat radnego wygasa z chwilą zaistnienia przyczyny powodującej wygaśnięcie. W przypadkach, gdy zakaz obejmuje równoczesne wykonywanie mandatu radnego z pełnieniem określonych funkcji lub prowadzeniem działalności, a ustawa nie określa terminu, w którym należy zaprzestać pełnienia funkcji lub prowadzenia działalności należy przyjąć, że skutek w postaci wygaśnięcia mandatu radnego następuje wówczas, gdy radny złożył ślubowanie, a wcześniej nie zrezygnował z pełnienia określonej funkcji (np. posła, senatora, wojewody lub wicewojewody).

W przypadku równoczesnego wyboru na radnego i wójta należy przyjąć, że złożenie ślubowania radnego powoduje wygaśnięcie mandatu wójta, a złożenie ślubowania wójta powoduje wygaśnięcie mandatu radnego.

Termin wygaśnięcia mandatu radnego pozostającego w chwili wyboru w stosunku pracy w urzędzie gminy lub pełniącego funkcję kierownika lub jego zastępcy w jednostce organizacyjnej gminy określa art. 24b ust. 1 i 5 ustawy o samorządzie gminnym. W myśl tych przepisów niezłożenie przez radnego wniosku o urlop bezpłatny w terminie 7 dni od dnia ogłoszenia wyniku wyborów jest równoznaczne ze zrzeczeniem się mandatu.

Termin na zaprzestanie prowadzenia działalności gospodarczej z wykorzystaniem mienia gminnego, po którym następuje wygaśnięcie mandatu radnego określa art. 24f ust. 1a, zaś w odniesieniu do radnych wybranych w wyborach przeprowadzonych w dniu 27 października 2002 r. termin ten określa art. 9 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o zmianie ustawy o samorządzie gminnym oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 214, poz. 1806). W myśl tego przepisu termin zaprzestania działalności upływa 31 marca 2003 r.

2. Wybory uzupełniające zarządza wojewoda. Zarządza się je i przeprowadza w ciągu 3 miesięcy od daty stwierdzenia przez radę wygaśnięcia mandatu. Zarządzenie o wyborach podaje się niezwłocznie do publicznej wiadomości i ogłasza w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

dowym najpóźniej w 60 dniu przed dniem wyborów; w zarządzeniu podaje się także liczbę wybieranych radnych. Ustalone terminy wykonania czynności wyborczych nie mogą być skracane; kalendarz wyborczy powinien wskazywać czynności dostosowane do przeprowadzanych wyborów np. zamiast powołania terytorialnych komisji wyborczych - powołanie Gminnej Komisji Wyborczej w

W wyborach uzupełniających wykonuje się takie same czynności jak w wyborach przeprowadzanych w związku z upływem kadencji. Dla każdego wyborów uzupełniających są sporządzane nowe spisy wyborców. Komisje wyborcze powołuje się zgodnie z zasadami ustalonymi uchwałą Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 26 sierpnia 2002 r. (M.P. Nr 37, poz. 588).

3. Komisja terytorialna sprawdza w czasie zgłoszenia list kandydatów na radnych, czy wykaz podpisów wyborców popierających zgłoszenie listy wyraźnie wskazuje, że dotyczy wyborów uzupełniających do danej rady. Bada ponadto, czy na liście zgłoszono wymaganą liczbę kandydatów. Należy pamiętać, iż stosownie do art. 98 ust. 2 pkt 1 Ordynacji wyborczej, lista kandydatów może zawierać najwyżej tyle nazwisk, ilu radnych wybiera się w okręgu w konkretnych wyborach. Np. jeżeli w wyborach uzupełniających w 4-mandatowym okręgu wybiera się 1 radnego, każda zgłoszona lista może zawierać tylko po 1 kandydacie.

Wraz ze zgłoszeniem list kandydatów komitety wyborcze składają dokumenty stwierdzające utworzenie komitetu wyborczego, o których mowa w art. 64j ust. 2 Ordynacji wyborczej (kwestie związane z tymi czynnościami zostały omówione w pkt II wytycznych).

W każdym wyborach komisje terytorialne nadają zarejestrowanym listom numery w drodze losowania, poczynając od numeru 1 i stosując odpowiednio przepisy art. 109 ust. 3 i 4 Ordynacji wyborczej. Nadanie numerów następuje w takim terminie, aby obwieszczenie o zarejestrowanych listach oznaczonych numerami zostało rozplakatowane w ustawowym terminie, tj. najpóźniej w 15 dniu przed dniem wyborów.

Ustalając treść karty do głosowania, terytorialna komisja wyborcza umieszcza na niej informację, że jest to karta do głosowania w wyborach uzupełniających do danej rady. Pozostałe czynności komisji terytorialnych i obwodowych, związane z przygotowaniem i przeprowadzeniem wyborów uzupełniających, są takie same jak w wyborach powszechnych i ich wykonanie zostało omówione w wytycznych Państwowej Komisji Wyborczej dla terytorialnych komisji wyborczych z dnia 9 września 2002 r. (M.P. Nr 41, poz. 640) i z dnia 30 września 2002 r. (M.P. Nr 46, poz. 2002), oraz w wytycznych z dnia 7 października 2002 t. w sprawie druku i przechowywania kart do głosowania (M.P. Nr 47, poz. 694) i w wytycznych z dnia 16 września 2002 r. dotyczących wykonania zadań obwodowych komisji wyborczych... (M.P. Nr 45, poz. 676). Wytyczne te zostały wydane w związku z wyborami za-

rządzonymi na 27 października 2002 r. i w wyborach uzupełniających należy stosować je odpowiednio.

4. Jeżeli w wyniku wyborów mandat nie zostanie obsadzony, przeprowadza się powtórnie wybory uzupełniające między 6 a 9 miesiącem od daty pierwszych wyborów, w których mandat został nieobsadzony (art. 193 ust. 2 Ordynacji wyborczej). W takiej sytuacji komisarz wyborczy wnioskuje do wojewody o zarządzenie wyborów.

V. Uzupełnianie składów rad w gminach powyżej 20 tys. mieszkańców, w powiatach i województwach

1. W razie wygaśnięcia mandatu uzupełnienie składu rady następuje przez wstąpienie na opróżnione miejsce kandydata z tej samej listy, który w wyborach uzyskał kolejno największą liczbę głosów, a nie utracił prawa wybieralności i nie zachodzi wobec niego przesłanka, o której mowa w art. 190 ust. 1 pkt 4 Ordynacji wyborczej. Gdyby natomiast dwaj kandydaci uzyskali równą liczbę głosów, mandat uzyskuje ten z nich, którego nazwisko jest umieszczone na liście w pierwszej kolejności (art. 194 ust. 1 Ordynacji wyborczej).

Przyczyny wygaśnięć mandatów są określone w art. 190 ust. 1 Ordynacji wyborczej oraz w ustawach: o samorządzie gminnym (art. 25b, art. 27 pkt 2, art. 24a i art. 24b), o samorządzie powiatowym (art. 23, art. 24 i art. 25b ust. 1 i 2) i o samorządzie województwa (art. 25, art. 26 i art. 27b ust. 1 i 2).

Jeżeli uzupełnienie składów rad w trybie art. 194 ust. 1 i 2 Ordynacji wyborczej nie było możliwe, w wyniku czego skład rady zmniejszył się o ponad 1/5, wojewoda zarządza wybory uzupełniające do tej rady. Informację o wystąpieniu takiej sytuacji komisarz wyborczy przekazuje wojewodzie. W wyborach uzupełniających w gminach powyżej 20 tys. mieszkańców, powiatach i województwach stosuje się odpowiednio tryb postępowania omówiony w pkt IV niniejszych wytycznych.

2. Obowiązkiem komisarza wyborczego, zgodnie z art. 182 i 183 w zw. z art. 194 ust. 1 i 2 Ordynacji wyborczej, jest podanie do publicznej wiadomości i ogłoszenie w wojewódzkim dzienniku urzędowym zmian w składach rad. Niezbędne jest w związku z tym bieżące współdziałanie komisarzy wyborczych z właściwymi radami, zapewniające systematyczne przekazywanie uchwał dotyczących zmian w składach rad, czuwanie nad poprawnością uchwał rad w tych sprawach oraz udzielanie potrzebnej pomocy prawnej.

VI. Wybory przedterminowe

Wybory przedterminowe są przeprowadzane, gdy nastąpi rozwiązanie rady (gminy, powiatu, sejmiku województwa) lub jej odwołanie w referendum przeprowadzonym na podstawie ustawy o referendum lokalnym oraz gdy działalność rady gminy uległa zakończeniu z mocy

prawa na skutek nieodwołania wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w ważnym referendum przeprowadzonym na wniosek rady, a także w razie wygaśnięcia mandatu wójta (burmistrza, prezydenta miasta) lub odwołania go w referendum lokalnym.

1. Wybory przedterminowe do rad gmin przeprowadza się:

- zgodnie z art. 96 ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym wskutek rozwiązania rady gminy przez Sejm; wybory zarządza Prezes Rady Ministrów;
- zgodnie z art. 67 ust. 2 ustawy o referendum lokalnym wskutek odwołania rady gminy w drodze referendum lub gdy działalność rady gminy uległa zakończeniu z mocy prawa, co następuje jeżeli w ważnym referendum o odwołanie wójta (burmistrza, prezydenta miasta) przeprowadzonym na wniosek rady gminy z innej przyczyny niż nieudzielenie absolutorium, przeciwko odwołaniu oddano więcej niż połowę ważnych głosów (art. 67 ust. 3 ustawy o referendum lokalnym). Zakończenie działalności rady następuje z chwilą ogłoszenia przez wojewodę w wojewódzkim dzienniku urzędowym protokołu wyniku referendum. Wybory przedterminowe zarządza Prezes Rady Ministrów (art. 67 ust. 4 ustawy o referendum lokalnym). Zgodnie z art. 26 ust. 1 Ordynacji wyborczej wybory są zarządzane i przeprowadzane w ciągu 60 dni od podania do publicznej wiadomości wyników referendum;

2. Wybory przedterminowe do rad powiatów przeprowadza się:

- zgodnie z art. 29 ust. 1 i 3 ustawy o samorządzie powiatowym wskutek rozwiązania rady z mocy prawa z powodu niedokonania wyboru zarządu powiatu w ciągu 3 miesięcy od dnia ogłoszenia wyników wyborów do tej rady;
- zgodnie z art. 31b ust. 1 ustawy o samorządzie powiatowym w razie odwołania lub rezygnacji całego zarządu powiatu i niedokonania wyboru nowego zarządu w ciągu 3 miesięcy od jego odwołania albo od dnia przyjęcia rezygnacji;
- zgodnie z art. 83 ust. 1 ustawy o samorządzie powiatowym wskutek rozwiązania rady powiatu przez Sejm na wniosek Prezesa Rady Ministrów;
- wskutek odwołania rady w referendum powiatowym, o którym mowa w art. 10 ust. 1 ustawy o samorządzie powiatowym i art. 67 ust. 2 ustawy o referendum lokalnym.

3. Wybory przedterminowe do sejmików województw przeprowadza się:

- zgodnie z art. 33 ust. 3 ustawy o samorządzie województwa wskutek rozwiązania sejmiku z mocy prawa z powodu niedokonania wyboru zarządu województwa w terminie 3 miesięcy od ogłoszenia wyników wyborów do tego sejmiku (art. 33 ust. 1 ustawy o samorządzie województwa);

- zgodnie z art. 39 ust. 1 ustawy o samorządzie województwa w przypadku odwołania albo rezygnacji całego zarządu sejmiku województwa i niedokonania wyboru nowego zarządu w ciągu 3 miesięcy od dnia odwołania albo od dnia przyjęcia rezygnacji;
- zgodnie z art. 84 ust. 1 ustawy o samorządzie województwa wskutek rozwiązania sejmiku województwa przez Sejm na wniosek Prezesa Rady Ministrów;
- wskutek odwołania sejmiku województwa w referendum wojewódzkim, o którym mowa w art. 17 ustawy o samorządzie województwa i art. 67 ust. 2 ustawy o referendum lokalnym.

Przygotowanie i przeprowadzenie wyborów przedterminowych odbywa się, zgodnie z art. 196 Ordynacji wyborczej, na zasadach i w trybie przepisów Ordynacji wyborczej przy zastosowaniu art. 26 ust. 1 tej Ordynacji. W wykonaniu zadań i czynności wyborczych stosuje się wytyczne Państwowej Komisji Wyborczej ustalone dla wyborów powszechnych.

Referendum w sprawie odwołania organu jednostki samorządu terytorialnego nie przeprowadza się przed upływem 12 miesięcy od dnia wyborów albo od dnia ostatniego referendum w tej sprawie, a także jeśli data wyborów przedterminowych przeprowadzonych w wyniku referendum miałyby przypaść w okresie 6 miesięcy przed zakończeniem kadencji organu stanowiącego (art. 5 ust. 2 ustawy o referendum lokalnym).

4. Wybory przedterminowe wójta (burmistrza, prezydenta miasta) przeprowadza się w przypadku wygaśnięcia mandatu wójta przed upływem kadencji (art. 28d ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym).

Zgodnie z art. 26 ust. 1 ustawy o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta przyczyny wygaśnięcia mandatu wójta są następujące:

- 1) odmowa złożenia ślubowania,
- 2) pisemne zrzeczenie się mandatu,
- 3) utrata prawa wybieralności lub brak tego prawa w dniu wyborów,
- 4) naruszenie ustawowych zakazów łączenia funkcji wójta z wykonywaniem funkcji lub prowadzenia działalności gospodarczej, określonych w odrębnych przepisach,
- 5) prawomocne skazanie wyrokiem sądu, orzeczonym za przestępstwo umyślne,
- 6) orzeczenie trwałej niezdolności do pracy w trybie określonym w przepisach o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych,
- 7) śmierć,
- 8) odwołanie w drodze referendum,

- 9) odwołanie wójta w trybie art. 96 ust. 2 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 oraz z 2002 r. Nr 23, poz. 220),
- 10) zmiany w podziale terytorialnym, o których mowa w art. 197 ust. 1 pkt 4 Ordynacji wyborczej.

Zakaz łączenia funkcji wójta z wykonywaniem innych funkcji lub prowadzeniem działalności gospodarczej obejmuje:

- sprawowanie funkcji wójta lub jego zastępcy w innej gminie,
- członkostwo w organach jednostek samorządu terytorialnego (w tym w gminie, w której jest wójtem),
- zatrudnienie w administracji rządowej,
- sprawowanie mandatu posła lub senatora (art. 27 ustawy o samorządzie gminnym),
- członkostwo w zarządzie, radzie nadzorczej albo komisji rewizyjnej spółki prawa handlowego,
- zatrudnienie lub wykonywanie innych zajęć w spółkach prawa handlowego, które mogłyby wywołać podejrzenie o ich stronnictwo lub interesowność,
- pełnienie funkcji członka zarządu, rady nadzorczej lub komisji rewizyjnej spółdzielni, z wyjątkiem rady nadzorczej spółdzielni mieszkaniowej,
- pełnienie funkcji członka zarządu fundacji prowadzącej działalność gospodarczą,
- posiadanie w spółkach prawa handlowego więcej niż 10% akcji lub udziały przedstawiające więcej niż 10% kapitału zakładowego – w każdej z tych spółek,
- prowadzenie działalności gospodarczej na własny rachunek lub wspólnie z innymi osobami, a także zarządzanie taką działalnością lub pełnienie funkcji przedstawiciela lub pełnomocnika w prowadzeniu takiej działalności; nie dotyczy to działalności wytwórczej w rolnictwie w zakresie produkcji roślinnej i zwierzęcej, w formie i zakresie gospodarstwa rodzinnego (art. 5 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne – Dz. U. Nr 106, poz. 679 ze zmianami).

Jeżeli wójt przed dniem wyboru wykonywał wymienione wyżej funkcje lub prowadził działalność gospodarczą, której nie można łączyć z pełnieniem funkcji wójta, obowiązany jest do zrzeczenia się funkcji lub zaprzestania prowadzenia działalności gospodarczej w ciągu 3 miesięcy od dnia złożenia ślubowania. W przeciwnym razie rada stwierdza wygaśnięcie mandatu wójta, w drodze uchwały, najpóźniej po upływie miesiąca od

upływu tego terminu (art. 26 ust. 4 i 5 ustawy o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta).

Dla wójtów (burmistrzów, prezydentów miast) wybranych w wyborach przeprowadzonych w dniu 27 października 2002 r. 3-miesięczny termin na zaprzestanie prowadzenia działalności gospodarczej, zrzeczenie się funkcji albo zbycie wymienionych wyżej akcji lub udziałów biegnie od 1 stycznia 2003 r. (art. 9 i art. 16 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o zmianie ustawy o samorządzie gminnym oraz o zmianie niektórych innych ustaw – Dz. U. Nr 214, poz. 1806).

W przypadkach wygaśnięcia mandatu wójta z przyczyn określonych w art. 26 ust. 1 pkt 1-7 ustawy o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta rada stwierdza wygaśnięcie mandatu najpóźniej po upływie miesiąca od wystąpienia przesłanek wygaśnięcia mandatu (art. 26 ust. 2).

Od uchwały rady gminy o wygaśnięciu mandatu wskutek utraty prawa wybieralności lub braku tego prawa w dniu wyborów, a także naruszenia ustawowego zakazu łączenia funkcji wójta z wykonywaniem funkcji lub prowadzeniem działalności gospodarczej określonych w odrębnych przepisach wójtowi przysługuje odwołanie do sądu okręgowego. Wygaśnięcie mandatu wójta następuje z dniem wydania przez sąd orzeczenia oddalającego odwołanie (art. 27).

Przygotowanie i przeprowadzenie wyborów przedterminowych wójta odbywa się na zasadach określonych w ustawie o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta i w Ordynacji wyborczej (art. 28d ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym).

Wybory przedterminowe wójta są zarządzane w sposób określony w art. 26 Ordynacji wyborczej.

Jeśli w wyborach przedterminowych wybiera się tylko wójta, to do zgłoszenia kandydata należy dołączyć wykaz podpisów wyborców popierających zgłoszenie w liczbie wskazanej w art. 7 ust. 4 ustawy o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza, prezydenta miasta.

Wzór wykazu osób popierających zgłoszenie kandydata na wójta stanowi załącznik do rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 listopada 2002 r. (Dz. U. Nr 197, poz. 1664).

W wyborach przedterminowych wójta przeprowadzanych łącznie z wyborami przedterminowymi rady lub z wyborami nowej rady w związku ze zmianami w podziale terytorialnym prawo zgłoszenia kandydatów mają komitety wyborcze, które zarejestrowały listy kandydatów na radnych w co najmniej połowie okręgów wyborczych w danej gmi-

nie, przy czym w każdym z tych okręgów liczba zarejestrowanych przez ten komitet kandydatów nie może być mniejsza od liczby radnych wybieranych w tym okręgu (art. 7 ust. 2 ustawy o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta). Do zgłoszenia kandydatów nie dołącza się wykazów podpisów wyborców popierających zgłoszenie.

VII. Wybory w związku ze zmianami w podziale terytorialnym państwa

1. W wyniku zmian dokonanych w podziale terytorialnym państwa, o których mowa w art. 197 ust. 1 pkt 1 i 4 Ordynacji wyborczej, następuje rozwiązanie rady z mocy prawa i przeprowadza się wybory nowej rady.

Rada ulega rozwiązaniu z mocy prawa także wówczas, gdy w wyniku zmian w podziale terytorialnym nastąpi zmniejszenie jej składu poniżej 3/5 ustawowej liczby radnych (art. 197 ust. 5 Ordynacji wyborczej).

Komisarz wyborczy podaje do publicznej wiadomości oraz ogłasza w wojewódzkim dzienniku urzędowym, w formie obwieszczenia, informację o rozwiązaniu z mocy prawa rady z przyczyn wyżej wymienionych (art. 197 ust. 6 Ordynacji wyborczej).

Zgodnie z art. 197 ust. 3 wybory nowych rad przeprowadza się w trybie i na zasadach określonych Ordynacją wyborczą. Do przeprowadzenia wyborów nowych rad stosuje się art. 26 Ordynacji wyborczej: wybory zarządza Prezes Rady Ministrów i są one przeprowadzane w ciągu 60 dni od wejścia w życie rozporządzenia Rady Ministrów o dokonanych zmianach w podziale terytorialnym.

2. Zmiany w podziale terytorialnym państwa polegające na przemieszczeniu pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego poszczególnych okręgów wyborczych bądź ich części powodują następujące skutki:

- a) jeżeli radny mieszkał i był wybrany w okręgu (bądź jego części) podlegającym przemieszczeniu - staje się radnym w jednostce powiększonej o ten okręg wyborczy bądź jego część (art. 197 ust. 1 pkt 2);

- jeżeli natomiast radny nie mieszka w okręgu bądź części przemieszczonego okręgu, mandat wygasa z mocy prawa (art. 197 ust. 1 pkt 2);

- b) jeżeli radny nie mieszka w okręgu, w którym został wybrany, ale ten okręg (bądź jego część) wraz z obszarem, gdzie radny mieszka, przemieszcza się do sąsiedniej jednostki, staje się on radnym w jednostce powiększonej o oba te obszary (art. 197 ust. 2);

- jeżeli natomiast przemieszczony zostanie tylko jeden z tych obszarów (tj. albo okręg albo teren zamieszkania radnego), mandat wygasa z mocy prawa (art. 197 ust. 2).

W wypadku wygaśnięcia mandatu radnego z mocy prawa właściwa rada podejmuje uchwałę stwierdzającą wygaśnięcie mandatu (art. 197 ust. 7 Ordynacji wyborczej).

Komisarz wyborczy podaje do publicznej wiadomości i ogłasza w wojewódzkim dzienniku urzędowym informacje o wygaśnięciu mandatów radnych (art. 197 ust. 7 Ordynacji wyborczej).

3. Komisarze wyborczy systematycznie analizują zmiany w podziale terytorialnym i podejmują działania związane ze skutkami tych zmian. Czuwają także nad terminowym wykonaniem przez rady obowiązku podejmowania uchwał o wygaśnięciu mandatów, a także współdziałają z wojewodami w sprawach związanych z zarządzaniem wyborów do rad w związku ze zmianami w podziale terytorialnym państwa.

Państwowa Komisja Wyborcza ustaliła także wzory urzędowych formularzy i druków wyborczych stosowanych w wyborach przeprowadzanych w toku kadencji rad. Uchwała Państwowej Komisji Wyborczej z tej sprawie jest ogłoszona w Monitorze Polskim Nr 3, poz. 33 z dnia 15 stycznia 2003 r.

- * Państwowa Komisja Wyborcza udzielała wyjaśnień i opinii na liczne pytania i wątpliwości dotyczące stosowania Ordynacji wyborczej i ustaw samorządowych.
 - W zakresie łączenia mandatu wójta z mandatem radnego oraz funkcji radnego z innymi funkcjami i stanowiskami, wyjaśniła:
 - zgodnie z art. 27 pkt 2 ustawy o samorządzie gminnym, niedopuszczalne jest łączenie funkcji wójta z członkostwem w organach jednostek samorządu terytorialnego, a więc z pełnieniem funkcji radnego. Skutkiem naruszenia tego zakazu jest wygaśnięcie mandatu radnego lub wójta (art. 190 ust. 1 pkt 2a Ordynacji wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw i art. 26 ust. 1 pkt 4 ustawy o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta). Ustawy samorządowe wiążą przystąpienie do wykonywania mandatu radnego ze złożeniem ślubowania (art. 23a ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym, art. 20 ust. 1 ustawy o samorządzie powiatowym, art. 22 ust. 1 ustawy o samorządzie wojewódzkim). Również, zgodnie z art. 29a ustawy o samorządzie gminnym, objęcie obowiązków wójta następuje z chwilą złożenia wobec rady gminy ślubowania. Przytoczone przepisy uzasadniają sformułowanie opinii, że osoba, która uzyskała mandat radnego i mandat wójta (burmistrza, prezydenta miasta), a nie zrzekła się wcześniej jednego z nich, traci z mocy prawa mandat radnego z chwilą objęcia obowiązków wójta (złożenia ślubowania wójta), zaś mandat wójta traci z mocy prawa z chwilą przystąpienia do wykonywania mandatu radnego (złożenia ślubowania radnego). Podstawą takiej opinii była wynikająca z powołanych przepisów koniecz-

ność dokonania wyboru przez osobę, która uzyskała mandat radnego i wójta, polegającego na przystąpieniu do wykonywania jednego mandatu i rezygnacji z drugiego. Taka interpretacja w ocenie Państwowej Komisji Wyborczej jest najbardziej spójna z określonym w ustawie o samorządzie gminnym systemem zależności między organem stanowiąco - kontrolnym (radą gminy) a organem wykonawczym (wójtem) oraz rozdzielnością personalną sprawowania funkcji w tych organach;

- w kwestii udziału radnego w radzie nadzorczej spółki z udziałem gminy wyraziła opinię, że wymienione w ustawach samorządowych zakazy łączenia funkcji radnego z członkostwem we władzach zarządzających lub kontrolnych i rewizyjnych z udziałem samorządowych osób prawnych (art. 24f ust. 2 ustawy o samorządzie gminnym, art. 25b ust. 3 ustawy o samorządzie powiatowym, art. 27b ust. ustawy o samorządzie województwa) dotyczą jedynie tej jednostki samorządu terytorialnego, w której radny uzyskał mandat. W związku z tym nie ma przeszkód, aby radny sejmiku wojewódzkiego lub rady powiatu mógł zasiadać w radzie nadzorczej spółki z udziałem gminy a także by radni jednostek samorządu terytorialnego mogli zasiadać w radach nadzorczych spółek z udziałem Skarbu Państwa;
- odnośnie działalności gospodarczej radnych przypomniała, że zgodnie z art. 24f ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym, radny nie może prowadzić działalności gospodarczej na własny rachunek lub wspólnie z innymi osobami z wykorzystaniem mienia komunalnego gminy, w której uzyskał mandat. Ustęp 1a wymienionego artykułu stanowi o obowiązku zaprzestania takiej działalności w ciągu 3 miesięcy od złożenia ślubowania, jeśli prowadzona była ona przed rozpoczęciem wykonywania mandatu. W art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o zmianie ustawy o samorządzie gminnym oraz zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 214, poz. 1806), dla radnych wybranych w wyborach przeprowadzonych w dniu 27 października 2002 r. określono termin zaprzestania prowadzenia działalności gospodarczej z wykorzystaniem mienia komunalnego w dniu 31 marca 2003 r.;
- w sprawie art. 24d ustawy o samorządzie gminnym wyraziła opinię, że naruszenie zakazu łączenia mandatu radnego z wykonywaniem działalności, o której mowa w art. 24d ustawy o samorządzie gminnym, ma miejsce wówczas, gdy stan faktyczny spełnia jednocześnie następujące przesłanki:
 - o wykonanie pracy powierzył wójt lub osoba działająca w jego upoważnienia,
 - o wykonanie pracy powierzono radnemu gminy (a więc umowa została zawarta po wyborze radnego),

- o powierzono wykonanie pracy na podstawie umowy cywilno-prawnej. Dyspozycja omawianego przepisu obejmuje nie tylko stosunek pracy (regulowany przepisami kodeksu pracy) ale również świadczenia analogiczne do świadczenia pracy.

Wyrażając powyższą opinię Państwowa Komisja Wyborcza zastrzegła, że nie jest ona wiążąca dla organów gminy oraz poinformowała, iż przy dokonywaniu oceny prawnej zaistniałych stanów faktycznych organy gminy oraz radni powinny korzystać ze służby prawnej gminy lub też zwracać się o opinie lub wyjaśnienia do organów sprawujących nadzór nad zgodnością z prawem działalnością komunalnej, zgodnie z art. 86 ustawy o samorządzie gminnym;

- w sprawie łączenia mandatu radnego dzielnicy w m. st. Warszawie z zatrudnieniem w Urzędzie m. st. Warszawy zajęła stanowisko, że dokonywanie wykładni tych przepisów należy do organów stosujących prawo oraz do organów nadzoru nad działalnością gminną wymienionych w art. 86 ustawy o samorządzie gminnym, a zwłaszcza do wojewody, który sprawuje nadzór bezpośredni. Państwowa Komisja Wyborcza wyraża opinię, że zakazy wynikające z art. 24a i art. 24b ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym powodują, że radny rady dzielnicy w m.st. Warszawie nie może wykonywać pracy w ramach stosunku pracy zarówno w Urzędzie m.st. Warszawy, jak i w urzędzie dzielnicy w m.st. Warszawie, co dotyczy także pełnienia funkcji Burmistrza Dzielnicy. Wynika to z art. 8 ust. 1 ustawy o ustroju miasta stołecznego Warszawy, który stanowi, że do radnych dzielnicy stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące radnych gminy. Na podstawie art. 190 ust. 2 ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. – Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw wygaśnięcie mandatu radnego w przypadku naruszenia ustawowego zakazu łączenia tego mandatu z wykonywaniem określonych funkcji lub działalności stwierdza rada w drodze uchwały najpóźniej w 3 miesiące od wystąpienia przyczyny wygaśnięcia mandatu. W przypadku gdyby rada nie wykonała tego obowiązku w powyższym terminie wówczas, zgodnie z art. 98a ustawy o samorządzie gminnym, wojewoda wzywa organ gminy do podjęcia odpowiedniego aktu w terminie 30 dni a w razie bezskutecznego upływu tego terminu, po powiadomieniu ministra właściwego do spraw administracji publicznej, wydaje zarządzenie zastępcze;
- w sprawie wątpliwości dotyczących art. 190 ust. 1 pkt 4 Ordynacji wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw zajęła stanowisko, że przez użyty w tym przepisie oraz w art. 26 ust. 1 pkt 5 ustawy o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta wyraz "przestępstwo" należy rozumieć również przestępstwo skarbowe;

- na pytania o możliwość odwołania wójta gminy (burmistrza, prezydenta miasta) wyjaśniła, iż na podstawie art. 26 ust. 1 pkt 8 ustawy o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta odwołanie przez mieszkańców gminy burmistrza z zajmowanego stanowiska jest możliwe jedynie w drodze referendum. Zasady przeprowadzania referendum lokalnego w sprawie odwołania organu wykonawczego gminy określają przepisy ustawy z dnia 15 września 2000 r. o referendum lokalnym (Dz. U. Nr 88, poz. 985 z późn. zm.), jednakże na podstawie art. 5 ust. 2 pkt. 1 tej ustawy takiego referendum nie przeprowadza się przed upływem 12 miesięcy od dnia wyborów;
- w sprawie wyborów sołtysa wskazała, że zgodnie z art. 36 ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym z dnia 8 marca 1990 r. (Dz. U. z 2001r. Nr 142 poz. 1591 ze zmianami) sołtys oraz członkowie rady sołeckiej wybierani są w głosowaniu tajnym, bezpośrednim, spośród nieograniczonej liczby kandydatów, przez stałych mieszkańców sołectwa uprawnionych do głosowania. Artykuł 9 Ordynacji wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw z dnia 16 lipca 1998 r. (Dz. U. Nr 95 poz. 602 ze zmianami) stanowi, że przy ustalaniu faktu stałego zamieszkiwania stosuje się przepisy Kodeksu cywilnego. Zgodnie z artykułem 25 k.c. miejscem zamieszkania osoby fizycznej jest miejscowość, w której osoba ta przebywa z zamiarem stałego pobytu. Tak więc stałe zamieszkiwanie jest kwestią faktu, a nie zapisu w ewidencji mieszkańców związanego z zameldowaniem na pobyt stały. Należy jednak stwierdzić, że wskazana wyżej Ordynacja wyborcza nie reguluje kwestii związanych z wyborem sołtysa i w związku z tym zawarte w niej unormowania nie mogą być stosowane wprost, a mogą jedynie stanowić wskazówkę przy interpretacji art. 36 ustawy o samorządzie gminnym.
- W sprawach dotyczących protestów wyborczych zajęła stanowisko, iż:
 - zgodnie z art. 60 ust. 1 Ordynacji wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw z dnia 16 lipca 1998 r. Sąd Okręgowy rozpoznaje protest w postępowaniu nieprocesowym, w którym biorą udział także zainteresowani. Zainteresowanym przysługuje również prawo wniesienia do Sądu Apelacyjnego zażalenia na postanowienie wydane przez Sąd Okręgowy (art. 61 ust. 3 Ordynacji wyborczej). Rozstrzygnięcie, czy dana osoba posiada legitymację procesową do brania udziału w prowadzonym postępowaniu w charakterze uczestnika jak i do wniesienia zażalenia, należy jednak do Sądu;
 - na podstawie art. 62 ust. 3 Ordynacji wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw w związku z art. 2 ust. 2 ustawy o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta - wygaśnięcie mandatu wójta wskutek orzeczenia sądu okręgowego o nieważności wyborów, następuje z dniem podania zarządzenia wojewody do publicznej wiadomości. Państwowa Komisja Wyborcza stoi na stanowisku, że zgodnie

z treścią art. 183 Ordynacji wyborczej przez „podanie do publicznej wiadomości” należy rozumieć rozplakatowanie odpowiedniego wyciągu z obwieszczenia wojewody na obszarze gminy, w której wygasł mandat wójta i ta data jest wiążąca dla określenia dnia wygaśnięcia mandatu wójta. Przepisy Ordynacji wyborczej nie określają terminu, w którym nowo wybrany wójt może złożyć ślubowanie wobec rady gminy a także nie wiążą terminu złożenia tego ślubowania z podaniem do publicznej wiadomości obwieszczenia komisarza wyborczego o wyniku wyborów ponownych oraz ogłoszeniem go w wojewódzkim dzienniku urzędowym. W związku z tym możliwe jest złożenie ślubowania przez nowo wybranego wójta po dokonaniu czynności wyborczych, potwierdzających jego wybór, a więc po sporządzeniu przez gminną komisję wyborczą protokołu wyników głosowania i wyniku wyborów ponownych (art. 20 ust. 1 ustawy o bezpośrednim wyborze wójta), sprawdzeniu prawidłowości ustalenia wyników głosowania i wyników wyborów w okręgach wyborczych przez komisarza wyborczego (art. 127 ust. 1 Ordynacji wyborczej w związku z art. 2 ust. 2 ustawy o bezpośrednim wyborze wójta) oraz wydaniu przez gminną komisję wyborczą wybranemu wójtowi zaświadczenia o wyborze na wójta (art. 22 ustawy o bezpośrednim wyborze wójta).

- W zakresie czynności wyborczych w wyborach przeprowadzonych w toku kadencji wyjaśniła, że:
 - w wyborach ponownych wójta pełnomocnik wyborczy komitetu wyborczego, który zarejestrował kandydata na wójta, może wyznaczyć po jednym mężu zaufania do każdego obwodu głosowania, w którym są powtarzane czynności wyborcze, wydając mu zaświadczenie według wzoru określonego przez Państwową Komisję Wyborczą. Nie wymaga wydania nowego zaświadczenia udział w wyborach ponownych męża zaufania sprawującego tę funkcję w wyborach w dniach 27 października i 10 listopada 2002 r. Państwowa Komisja Wyborcza poinformowała również, iż ponownego przeliczenia głosów w obwodzie dokonują członkowie obwodowej komisji wyborczej w obecności mężów zaufania. Nikt więcej nie jest uprawniony do udziału lub obecności przy wykonywaniu tych czynności;
 - nowy spis wyborców , sporządzony dla przeprowadzenia wyborów ponownych lub zaktualizowany spis wyborców stosowany w wyborach, które zostały unieważnione powinien obejmować wszystkich wyborców posiadających prawa wyborcze w dniu przeprowadzonych wyborów ponownych.
- * Zgodnie z art. 84 ust. 2 Ordynacji wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw - pełnomocnicy finansowi komitetów wyborczych uczestniczących w wyborach samorządowych przeprowadzonych w 2002 r., są obowiązani w terminie 3 miesięcy od dnia wyborów do złożenia sprawozdania finansowego o przychodach, wydatkach i zob-

wiązaniach finansowych komitetu wyborczego. Sprawozdanie składa się organowi wyborczemu, który potwierdził utworzenie komitetu, tj. odpowiednio Państwowej Komisji Wyborczej i komisarzom wyborczym. Termin składania sprawozdań upłynął 27 stycznia 2003 r., a dla tych komitetów, których kandydaci uczestniczyli w ponownym głosowaniu na wójta, burmistrza i prezydenta miasta termin ten upłynął 10 lutego 2003 r.

- W wyborach w 2002 r. utworzonych zostało ogółem 25 621 komitetów wyborczych, spośród których 33 komitety składają sprawozdania finansowe Państwowej Komisji Wyborczej, a 25 588 komitetów - składa sprawozdanie właściwemu terytorialnie komisarzowi wyborczemu. W terminie 6 miesięcy od dnia wyborów wszystkie sprawozdania podlegają rozpatrzeniu przez właściwy organ i wymagają wydania postanowienia o przyjęciu lub odrzuceniu sprawozdania (art. 84a ust. 1 Ordynacji). Termin ten upływa odpowiednio 27 kwietnia i 10 maja 2003 r.

Procedura rozpatrywania sprawozdań wiąże się z badaniem załączonych do sprawozdań dokumentów finansowo-księgowych, prowadzeniem korespondencji z pełnomocnikami finansowymi, w celu usuwania wad sprawozdań lub uzyskania wyjaśnień w określonych sprawach.

Ponadto ustawodawca przewidział możliwość zlecenia biegłym rewidentom wykonywania badania sprawozdań. Sporządzane przez biegłych ekspertyzy, opinie i raporty są wykorzystywane przez organ wyborczy przy wydawaniu postanowień. Państwowa Komisja Wyborcza postanowiła, że badaniu biegłych rewidentów zostaną poddane sprawozdania 7 komitetów wyborczych zarejestrowanych przez Komisję:

- 1) KW Samoobrona RP;
 - 2) Krajowy KWW Unia Samorządowa;
 - 3) KW Liga Polskich Rodzin;
 - 4) KKW Platforma Obywatelska – Prawo i Sprawiedliwość;
 - 5) KW Platforma Obywatelska RP;
 - 6) KW Polskiego Stronnictwa Ludowego;
 - 7) KKW Sojusz Lewicy Demokratycznej – Unia Pracy.
- Państwowa Komisja Wyborcza przyjęła i przekazała biegłym rewidentom oraz zainteresowanym pełnomocnikom komitetów wyborczych "Program badania sprawozdania finansowego komitetu wyborczego", w którym przypomniała zasady i sposób sporządzenia sprawozdania finansowego oraz odpowiednio - sporządzania opinii i raportu do sprawozdania przez biegłego rewidenta.

Państwowa Komisja Wyborcza zawarła w "Programie" następujące wyjaśnienia i informacje wymagane przepisami prawa:

- 1) Sprawozdanie finansowe komitetu wyborczego powinno być zgodne ze wzorem ustalonym w załączniku do rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 23 sierpnia 2002 r. w sprawie sprawozdań finansowych komitetów wyborczych o źródłach pozyskania funduszy oraz poniesionych wydatkach na cele wyborcze związane z wyborami wójtów, burmistrzów i prezydentów miast (Dz. U. nr 134, poz. 1128);

Powinno być podpisane przez pełnomocnika finansowego komitetu, który zgodnie z art. 82a ust. 1 odpowiedzialny jest za gospodarkę finansową komitetu.

W części III sprawozdania – informacje dodatkowe – powinny zostać wyszczególnione wszystkie jednostki samorządowe poszczególnych szczebli, w których komitet wyborczy zgłosił listy kandydatów na radnych i kandydatów na wójtów, burmistrzów i prezydentów miast.

W przypadku stwierdzenia przez biegłego rozbieżności pomiędzy wykazem jednostek samorządu terytorialnego podanym w sprawozdaniu, a danymi liczbowymi pochodzącymi z bazy Państwowej Komisji Wyborczej, biegły powinien ustalić przyczyny rozbieżności w tym zakresie. Rozliczenie kosztów kampanii wyborczej w mniejszej liczbie jednostek, niż wynikałoby to z liczby zarejestrowanych list kandydatów na radnych i kandydatów na wójtów, burmistrzów i prezydentów miast wskazywałoby na prawdopodobne nieuwzględnienie wszystkich kosztów komitetu wyborczego.

- 2) Środki finansowe komitetu mogą być gromadzone wyłącznie na rachunku bankowym komitetu (art. 83d ust. 1 Ordynacji wyborczej). Biegły obowiązany jest do podania daty otwarcia rachunku bankowego komitetu, a także do ustalenia czy w umowie rachunku wprowadzono zastrzeżenie, że wpłaty na rachunek komitetu wyborczego mogą być dokonywane jedynie czekiem, przelewem lub kartą płatniczą (art. 83d ust. 4 Ordynacji wyborczej).
- 3) Na podstawie art. 83 ust. 2 Ordynacji wyborczej komitet wyborczy może pozyskiwać i wydatkować środki od dnia wydania przez Państwową Komisję Wyborczą postanowienia o przyjęciu zawiadomienia o utworzeniu komitetu. Zgodnie z ust. 4 tego artykułu zabrania się pozyskiwania środków przez komitet wyborczy po dniu wyborów, a także wydatkowania ich po dniu złożenia sprawozdania finansowego. W związku z tym biegły rewident powinien ustalić daty pierwszej i ostatniej wpłaty dokonanej na rachunek bankowy komitetu wyborczego oraz daty pierwszej i ostatniej wypłaty z tego rachunku.

Wybory odbyły się w dniu 27 października 2002 r. i do tej daty mogły być pozyskiwane środki na rachunek bankowy. Jeżeli komitet wyborczy uczestniczył w ponownym głosowaniu na wójta, burmistrza lub prezydenta, które odbyło się w dniu 10 listopada 2002 r., wówczas pozyskiwanie środków było możliwe do daty ponownego głosowania.

W przypadku stwierdzenia dokonywania wpłat lub wypłat w niedozwolonych terminach, w raporcie powinna zostać wykazana wysokość kwoty pieniężnej pozyskanej w sposób nieprawidłowy, a także załączyć kopie dokumentów potwierdzające ten fakt.

- 4)^{*)} Zgodnie z art. 83c ust. 1 Ordynacji wyborczej środki finansowe przekazywane komitetowi wyborczemu partii politycznej mogą pochodzić wyłącznie z Funduszu Wyborczego tej partii, którym jest oddzielny rachunek bankowy tworzony przez partię w celu finansowania jej udziału w kampaniach wyborczych i referendalnych [art. 35 ust. 1 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych (Dz. U. z 2001 r. Nr 79, poz. 857 ze zmianami)]. W związku z tym należy podać numer rachunku bankowego Funduszu Wyborczego, z którego przelewane były środki na rachunek komitetu wyborczego i ustalić czy komitet wyborczy pozyskiwał środki finansowe z innych źródeł, np. od osób fizycznych, osób prawnych.

W przypadku stwierdzenia takich faktów należy podać wysokość kwoty pieniężnej pozyskanej przez komitet w sposób nieprawidłowy oraz załączyć kopie dokumentów potwierdzających te uchybienia.

- 4)^{*)} Zgodnie z art. 83c ust. 2 Ordynacji wyborczej środki finansowe przekazywane koalicyjnemu komitetowi wyborczemu mogą pochodzić wyłącznie z Funduszy Wyborczych partii wchodzących w skład koalicji. Funduszem jest oddzielny rachunek bankowy tworzony przez partię w celu finansowania jej udziału w kampaniach wyborczych i referendalnych [art. 35 ust. 1 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych (Dz. U. z 2001 r. Nr 79, poz. 857 ze zmianami)]. W związku z tym należy ustalić numery rachunków bankowych Funduszy Wyborczych i sprawdzić czy komitet wyborczy nie pozyskiwał środków finansowych z innych źródeł, np. od osób fizycznych, osób prawnych.

W przypadku stwierdzenia faktów pozyskiwania środków finansowych z niedozwolonych źródeł należy podać wysokość kwoty pieniężnej pozyskanej przez komitet w niedozwolony sposób oraz załączyć kopie dokumentów potwierdzających uchybienia.

^{*)} ujęcie wariantowe, w zależności od rodzaju komitetu wyborczego

- 4)^{*)} Zgodnie z art. 83c ust. 3 pkt 2 i ust. 6 Ordynacji wyborczej środki finansowe komitetu wyborczego wyborców mogą pochodzić wyłącznie z wpłat od osób fizycznych oraz z kredytów bankowych. Wpłaty osób fizycznych mogą być dokonywane jedynie czekiem przelewem lub kartą płatniczą (art. 83d ust.3 Ordynacji wyborczej).

Komitet nie może przyjmować środków finansowych od osób fizycznych nie mających miejsca zamieszkania na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, z wyłączeniem obywateli polskich zamieszkałych za granicą, oraz od cudzoziemców zamieszkałych na terenie Rzeczypospolitej Polskiej.

Łączna suma wpłat od osoby fizycznej na rzecz komitetu wyborczego nie może przekraczać 15-krotności najniższego miesięcznego wynagrodzenia za pracę pracowników obowiązującego w dniu poprzedzającym dzień ogłoszenia rozporządzenia o zarządzeniu wyborów (art. 83d ust. 2 Ordynacji wyborczej). Limit wpłat od osoby fizycznej, obliczony według podanego kryterium wynosił 11.400 zł. (15 x 760 zł.)

W przypadku stwierdzenia naruszenia powyższych przepisów należy podać rodzaj naruszenia, wysokość kwoty pieniężnej pozyskanej przez komitet w nieprawidłowy sposób i załączyć kopie dokumentów potwierdzających te uchybienia.

- 5) Na podstawie art. 83b ust. 2 ordynacji wyborczej zabronione jest przeprowadzanie przez komitet wyborczy zbiórek publicznych.

W przypadku stwierdzenia pozyskiwania środków w ten sposób, należy podać wartość kwotową zgromadzonych środków oraz załączyć kopie dokumentów potwierdzających naruszenie przepisów.

- 6) Środki finansowe pozyskiwane przez komitet w sposób nieprawidłowy, czyli wpłacone gotówką, przekraczające limit określony w art. 83d ust. 2 Ordynacji wyborczej, wpłacone po dniu wyborów, bądź pochodzące z wpłat od nieuprawnionych podmiotów, innych niż wymienione w art. 83c Ordynacji wyborczej, nie mogą być wykorzystane przez komitety na cele kampanii wyborczej. Powinny natomiast zostać zwrócone darczyńcom. W przeciwnym razie, zgodnie z art. 84d ust. 1 Ordynacji wyborczej, będą one podlegały przepadkowi na rzecz Skarbu Państwa. Jeżeli nieprawidłowo pozyskane środki finansowe zostały zużyte lub utracone, przepadkowi podlega ich równowartość.

W przypadku stwierdzenia powyższych naruszeń należy ustalić kwoty nieprawidłowo pozyskanych środków, według poszczególnych kategorii naruszeń oraz załączyć dowody potwierdzające te naruszenia.

- 7) Ustaleniu podlega fakt, czy komitet wyborczy pozyskiwał wartości niepieniężne w formie usług i dóbr rzeczowych oraz, czy wartości te wykazał w sprawozdaniu finansowym na zasadach określonych w art. 84 ust. 3 i 4 Ordynacji wyborczej.
- 8) Biegły rewident zobowiązany jest do ustalenia czy komitet wyborczy prawidłowo wyliczył przysługujący mu limit wydatków na kampanię wyborczą określony przepisami art. 83e ust. 1 Ordynacji wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz art. 24 ust. 5 ustawy o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta. W szczególności należy porównać limit wydatków podany w części I pkt b sprawozdania z odpowiednimi wyliczeniami Państwowej Komisji Wyborczej (w materiałach przekazanych biegłemu).

W przypadku stwierdzenia rozbieżności w tym zakresie należy fakt ten wskazać w raporcie.

- 9) Na podstawie art. 83 ust. 1 Ordynacji wyborczej komitet wyborczy może pozyskiwać i wydatkować środki jedynie na cele związane z wyborami.

W przypadku stwierdzenia w załączonych do sprawozdania dokumentach dokonywania przez komitet wydatków na inne cele, należy o tym fakcie poinformować w raporcie wraz ze wskazaniem kwot nieprawidłowo wydatkowanych środków oraz załączenie kopii dowodów potwierdzających te fakty.

- 10) Wymagane jest sprawdzenie, czy komitet wyborczy uzyskał nadwyżkę pozyskanych środków na cele kampanii wyborczej nad poniesionymi wydatkami oraz ustalenie czy została ona wykazana w sprawozdaniu finansowym komitetu, a także czy przed dniem złożenia sprawozdania została rozdysponowana zgodnie z zasadami określonymi w art. 83f Ordynacji wyborczej.
- 11) Komitety wyborcze, zgodnie z art. 83g, prowadzą rachunkowość na zasadach określonych w rozporządzeniu Ministra Finansów z dnia 23 sierpnia 2002 r. w sprawie zasad rachunkowości komitetów wyborczych (Dz. U. Nr 134, poz. 1126). Biegły powinien sprawdzić czy komitety wyborcze w toku kampanii wyborczej prowadziły rachunkowość zgodnie z przepisami tego rozporządzenia.
- 12) W razie braku możliwości ustalenia faktów dotyczących prowadzenia gospodarki finansowej komitetu na podstawie dokumentów przekazanych do badania, biegły rewident informuje o tym fakcie Zamawiającego. Jeżeli zajdzie taka potrzeba, Państwowa Komisja Wyborcza zwróci się do pełnomocnika finansowego komitetu w trybie art. 84a ust. 2 Ordynacji wyborczej o udzielenie wyjaśnień.

- Państwowa Komisja Wyborcza odnosząc się do wątpliwości w sprawie udostępniania sprawozdań finansowych zajęła następujące stanowisko.

Przepis art. 84 ust. 1 Ordynacji wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw stanowi, iż finansowanie kampanii wyborczej jest jawne. Zasada jawności finansowania kampanii wyborczej jest realizowana przez składanie sprawozdania finansowego właściwemu organowi wyborczemu i udostępnianie jego treści do publicznego wglądu. Sprawozdanie przedkładane Państwowej Komisji Wyborczej podawane jest do wiadomości publicznej w Biuletynie Informacji Publicznej, a sprawozdanie przedkładane komisarzowi wyborczemu jest udostępniane na wniosek zainteresowanych podmiotów. Treść sprawozdania finansowego o przychodach, wydatkach i zobowiązaniach finansowych komitetu oraz o uzyskanych kredytach bankowych i warunkach ich uzyskania, a ponadto imienny wykaz wpłat od osób fizycznych na kampanię wyborczą stanowią informację publiczną w rozumieniu art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej. Prawo dostępu do informacji publicznej przysługuje każdemu, bez konieczności wykazania interesu prawnego lub faktycznego (art. 2 ustawy), a zatem „zainteresowanym podmiotem”, o którym mowa w art. 84 ust. 6 Ordynacji wyborczej, jest każdy, kto chce skorzystać z tego prawa. Dotyczy to także prasy, na ogólnie obowiązujących zasadach dostępu do informacji publicznej (art. 3a ustawy – Prawo prasowe).

Sprawozdanie finansowe komitetu wyborczego jest sumarycznym zestawieniem przychodów, wydatków i zobowiązań wyliczonych na podstawie dokumentów finansowo-księgowych załączonych do sprawozdania. Dokumenty załączane do sprawozdania są podstawą do weryfikacji podanych w sprawozdaniu informacji. Dostęp do tych dokumentów ma organ, któremu przedłożono sprawozdanie, a w przypadku o którym mowa w art. 84a ust. 3 – również biegły rewident. Zdaniem Państwowej Komisji Wyborczej dokumenty załączone do sprawozdania nie są dokumentami urzędowymi, w rozumieniu art. 6 ust. 2 ustawy o dostępie do informacji publicznej, a zatem nie podlegają udostępnieniu.

Na podstawie art. 84b ust. 1 Ordynacji wyborczej, partie polityczne, organizacje i komitety wyborcze wyborców biorące udział w danych wyborach albo stowarzyszenia i fundacje, które w swoich statutach przewidują działania związane z analizą finansowania kampanii wyborczych, mogą wnosić do organu, któremu przedłożono sprawozdanie finansowe komitetu wyborczego, umotywowane, pisemne zastrzeżenia do sprawozdania. Wymienione podmioty, na tych samych zasadach, co inni „zainteresowani” mają prawo wglądu do sprawozdania finansowego w celu wniesienia ewentualnego zastrzeżenia. Jeżeli w związku z zastrzeżeniem zachodziłaby potrzeba potwierdzenia

określonych faktów, na podstawie załączonych do sprawozdania dokumentów, to wówczas organ posiadający dokumenty powinien takiej informacji udzielić.

- Państwowa Komisja Wyborcza, realizując przepisy ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych (Dz. U. z 2001 r. Nr 79, poz. 857 i Nr 154, poz. 1802 oraz z 2002 r. Nr 127, poz. 1089) jest zobowiązana, na podstawie art. 34 ust. 4 i art. 38 ust. 3 ustawy do powołania biegłych rewidentów, właściwych do przeprowadzenia badania i wydania opinii i raportu o informacji finansowej dotyczącej subwencji i o sprawozdaniu finansowym w zakresie wpływów na Fundusz Wyborczy partii politycznych za 2002 r. Zakłada się objęcie badaniem 27 partii politycznych, które utworzyły Fundusz Wyborczy oraz badanie rozliczenia subwencji, jaką 10 partii politycznych otrzymało w 2002 r. z budżetu państwa, z tytułu uzyskanego wyniku wyborczego. Państwowa Komisja Wyborcza zwróciła się do firm audytorskich uprawnionych do badania sprawozdań finansowych o podjęcie się wykonania tego zadania oraz następnie powierzyła je poszczególnym firmom. Wykonanie tych prac nastąpi do 25 marca 2003 r.
- * Sekretarz Państwowej Komisji Wyborczej systematycznie uczestniczył w pracach Komisji Sejmu i Senatu nad projektem ustawy o referendum ogólnokrajowym. Państwowa Komisja Wyborcza zgłaszała w toku prac nad projektem uwagi i opinie do niektórych unormowań.

W szczególności przedstawiła wątpliwości związane z propozycją przeprowadzania głosowania w referendum ogólnokrajowym przez dwa kolejne dni wskazując, iż: przeprowadzenie referendum w sposób uczciwy wymagać będzie stosowania takich zabezpieczeń w trakcie głosowania i w jego przerwach, które skutecznie zapobiegają nieprawidłowościom, a także nie uzasadniają podejrzeń wyborców co do możliwości zaistnienia nieprawidłowości. Istniejący od 12 lat polski system wyborczy zasada się na podstawowym założeniu, że wyłączna odpowiedzialność za bezpieczeństwo urny wyborczej i kart do głosowania spoczywa jednocześnie na wszystkich członkach obwodowej komisji wyborczej, która przed głosowaniem sprawdza czy urna jest pusta, ustawia ją w widocznym dla siebie miejscu i nie traci jej z pola widzenia w czasie całego dnia głosowania, a także w tym czasie sprawuje pieczę nad niewykorzystanymi kartami do głosowania i spisami wyborców. Po zakończeniu aktu głosowania komisja otwiera urnę i przystępuje do ustalenia wyników głosowania. Wszystkie te czynności dokonywane są w obecności mężów zaufania.

Nocna przerwa w głosowaniu będzie stwarzała możliwość zaistnienia nieprawidłowości w głosowaniu lub przynajmniej powodowała podejrzenia w tym zakresie. Przewożenie urn, kart do głosowania i spisów osób uprawnionych do głosowania z lokalu wyborczego do miejsca ich przechowania w nocy przenosi odpowiedzialność za bezpieczeństwo urny i karty do głosowania na osoby trzecie spoza składu organu wyborczego, zaś wariant przewidujący przebywanie obwodowej komisji w nocy w lokalu głosowania wydłuży pracę

komisji do ponad 40 godzin (uwzględniając obliczenie wyników głosowania i sporządzenie protokołu). Przyjęcie z góry założenia, że komisja obwodowa przez cały czas wykonywania swoich obowiązków będzie pełniła dyżury i przeprowadzała głosowanie w niepełnym składzie spowoduje ograniczenie jej wiarygodności, zaś propozycjom dwudniowego głosowania nie towarzyszą propozycje zwiększenia liczebności składów komisji obwodowych. Zatem przyjęcie dwudniowego terminu głosowania w referendum wymaga ustawowego uregulowania kwestii zabezpieczenia urny, kart do głosowania i spisów w czasie nocnej przerwy w głosowaniu.

Dwudniowe głosowanie także rodzi wątpliwości interpretacyjne związane z art. 62 ust. 1 Konstytucji stanowiącym, że prawo udziału w referendum ma obywatel polski, który ukończył 18 lat najpóźniej w dniu głosowania. Niezbędne więc będzie ustawowe rozstrzygnięcie, czy prawo udziału w referendum mają obywatele, którzy ukończyli 18 lat w drugim dniu głosowania.

- * Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej postanowieniem z dnia 20 lutego 2003 r. zarządził na niedzielę 27 kwietnia 2003 r. wybory uzupełniające do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej w województwie dolnośląskim w okręgu wyborczym nr 2. Postanowienie jest ogłoszone w Dzienniku Ustaw Nr 31, poz.253

Państwowa Komisja Wyborcza zgodnie z ustawową właściwością sporządziła i podała do publicznej wiadomości na obszarze okręgu wyborczego obwieszczenie zawierające informacje o dacie wyborów, granicach okręgu wyborczego oraz wybieranym w tych wyborach senatorze.